

## GRUNDLAGSUTSKOTTETS UTLÅTANDE 39/2009 rd

**Regeringens proposition med förslag till lag om justitieförvaltningens riksomfattande informationssystem och lagar som har samband med den**

*Till lagutskottet*

### INLEDNING

#### *Remiss*

Riksdagen remitterade den 8 september 2009 en proposition med förslag till lag om justitieförvaltningens riksomfattande informationssystem och lagar som har samband med den (RP 102/2009 rd) till lagutskottet för beredning och bestämde samtidigt att grundlagsutskottet ska lämna utlåtande till lagutskottet.

#### *Sakkunniga*

Utskottet har hört

- lagstiftningsråd Anna-Riitta Wallin, justitieministeriet
- dataombudsman Reijo Aarnio
- direktör Ritva-Liisa Raatikainen, Rättsregistercentralen
- professor Teuvo Pohjolainen.

Dessutom har skriftligt utlåtande lämnats av  
— professor Olli Mäenpää.

### PROPOSITIONEN

Regeringen föreslår en lag om justitieförvaltningens riksomfattande informationssystem och en lag om domstolars skyldighet att informera om vissa avgöranden. Dessutom föreslår regeringen ändringar i 37 lagar.

I den föreslagna lagen om justitieförvaltningens riksomfattande informationssystem föreskrivs om informationssystemets syfte, uppbyggnad och innehåll samt om användning och utlämnande av uppgifter. Ansvaret för registerföringen föreslås bli fördelat så att Rättsregistercentralen blir registeransvarig för justitieförvaltningens riksomfattande informationssystem. Domstolarna och åklagarmyndigheterna ska ansvara för de uppgifter som de för in i registret

och de får också använda sig av de uppgifter som förs in där för att sköta sina uppgifter.

I propositionen ingår det ett förslag till lag om ändring av lagen om offentlighet i myndigheters verksamhet. Avsikten med de föreslagna bestämmelserna är att tydliggöra offentligheten för de uppgifter som förs in i justitieförvaltningens informationssystem, förutsättningarna för att överlämna uppgifter till andra myndigheter och domstolarnas skyldighet att lämna information till och föra in uppgifter i informationssystemet.

De föreslagna lagarna avses träda i kraft cirka ett halvt år efter det att de har godkänts och blivit stadfästa.

I motiven till lagstiftningsordning analyserar regeringen hur den föreslagna lagen om justitieförvaltningens riksomfattande register och vissa av de övriga lagförslagen förhåller sig till grundlagens 10 § 1 mom. om skydd för privatlivet. Förslaget till ändring av 24 § i lagen om offentlighet i myndigheternas verksamhet bedöms i re-

lation till dels grundlagens 10 § 1 mom., dels grundlagens 12 § 2 mom. om handlingars offentlighet. Bemyndigandet att utfärda förordning i den föreslagna lagen om justitieförvaltningens riksomfattande informationssystem speglar regeringen mot grundlagens 80 § om bemyndigande att utfärda förordning.

## UTSKOTTETS ÖVERVÄGANDEN

### *Motivering*

#### *Allmänt*

Myndigheterna inom justitieministeriets förvaltningsområde upprätthåller för sin verksamhet olika register över ärendehantering, diariéer och avgöranden. I dem registreras uppgifter om de ärenden som behandlas plus involverade fysiska personer, företag och sammanslutningar. I fråga om behandlingen av personuppgifter tillämpas personuppgiftslagen (523/1999) och i fråga om utlämnande av uppgifter lagen om offentlighet i myndigheternas verksamhet (621/1999), lagen om offentlighet vid rättegång i allmänna domstolar (370/2007) eller lagen om offentlighet vid rättegång i förvaltningsdomstolar (381/2007). För att säkerställa skyddet av personuppgifter föreslår regeringen en lag om justitieförvaltningens riksomfattande informationssystem, eftersom detta system inte hör till de register som nu regleras genom särskilda bestämmelser.

Enligt 10 § 1 mom. i grundlagen utfärdas närmare bestämmelser om skydd för personuppgifter genom lag. Grundlagsutskottet har i sin tolkningspraxis ansett det viktigt med tanke på skyddet för personuppgifter att man reglerar åtminstone registreringens syfte, innehållet i de registrerade personuppgifterna, tillåtna användningsändamål, inbegripet uppgifternas tillförlitlighet och lagringstiden för uppgifterna i personregistret samt den registrerades rättsskydd. Regleringen av dessa faktorer på lagnivå ska dessutom vara omfattande och detaljerad (GrUU 14/2002 rd, s. 2, GrUU 27/2006 rd, s. 2, GrUU 2/2008 rd, s. 2). Kravet på bestämmelser i lag gäller också

möjligheten att överlåta uppgifter via en teknisk anslutning (GrUU 12/2002 rd, s. 5).

#### *Sekretess för uppgifter i informationssystemet*

I propositionen föreslås det att uppgifterna i justitieförvaltningens riksomfattande informationssystem ska vara sekretessbelagda. Som motiv för förslaget anförs dels integritetsskyddet, dels att de offentlighetsbestämmelser som gäller inom förvaltningen och för rättegångsförfarandet behöver samordnas, dels att domstolarnas, åklagarmyndigheternas och rättshjälpsbyråernas självständiga beslutanderätt bör tryggas i frågor som gäller offentligheten för deras egna handlingar. Sekretessen föreslås bli reglerad genom en komplettering av 24 § i lagen om offentlighet i myndigheternas verksamhet.

Bestämmelsen är relevant med tanke på 12 § 2 mom. i grundlagen. Där står det att handlingar och upptagningar som innehas av myndigheterna är offentliga, om inte offentligheten av tvingande skäl särskilt har begränsats genom lag. Var och en har rätt att ta del av offentliga handlingar.

Justitieförvaltningens riksomfattande informationssystem är primärt avsett för verkställighet av rättskipningsärenden och för planering och statistikföring inom justitieförvaltningen. I informationssystemet får också registreras känsliga uppgifter som det enligt 11 § i personuppgiftslagen är förbjudet att behandla. Men 12 § i den lagen tillåter att de behandlas i det fall att behandlingen av dem regleras i lag eller om behandlingen föranleds av en uppgift som direkt har ålagts den registeransvarige i lag.

I justitieförvaltningens riksomfattande informationssystem är det tänkt att föra in känsliga

uppgifter som behövs för att verkställa en dom, för att göra en registrering i myndighetsregister eller för att fullgöra andra justitieförvaltningsmyndigheters lagstadgade uppgifter. Informationssystemet kommer att innehålla uppgifter om t.ex. brottsliga gärningar, utdömda straff och personers behov av social omsorg. Dessutom kan uppgifter om en persons ras eller etniska ursprung, hälsotillstånd, sjukdom eller funktionsnedsättning, vårdåtgärder eller med dem jämförbara omständigheter framgå av förvaltningsdomstolars och försäkringsdomstolens avgöranden eller diarieanteckningar.

Sekretessen för uppgifterna i justitieförvaltningens riksomfattande informationssystem kan anses nödvändig med tanke på det skydd för privatlivet som 10 § 1 mom. i grundlagen ger, eftersom informationssystemet kommer att innehålla känsliga uppgifter. Utskottet har ansett att behandlingen av känsliga uppgifter berör själva kärnan i skyddet för personuppgifter som utgör en del av privatlivet (GrUU 25/1998 rd, s. 3). Främjande av en annan grundläggande rättighet är ett tvingande skäl som ger möjlighet att separera i lag begränsa myndighetshandlingars offentlighet enligt 12 § 2 mom. i grundlagen (GrUU 2/2008 rd, s. 2, GrUU 40/2005 rd, s. 2). En annan relevant faktor är att Rättsregistercentralen på grund av sin uppgift inte kan jämföras med andra myndigheter vars dokument i regel ska vara offentliga för att tillåta offentlig kritik och tillsyn av den offentliga makt de utövar (GrUU 3/2004 rd, s. 2). Om man därtill beaktar att den föreslagna bestämmelsen inte leder till någon ändring i offentligheten för dokument som domstolarna, åklagarmyndigheten eller rättshjälpsbyråerna har i sin besittning, utan att var och en har rätt att få uppgifter ur ett offentligt dokument av den behöriga myndigheten, utgör bestämmelsen inte något problem med tanke på grundlagen.

#### *Utlämnande av uppgifter*

Bestämmelser om rätt för Rättsregistercentralen att lämna ut uppgifter föreslås ingå i 15 § i lagförslag 1. Rättsregistercentralen får trots sekretessbestämmelserna lämna ut sådana uppgifter

om betalningsförsummelser som enligt lag får föras in i kreditupplysningsregistret till personer som bedriver kreditupplysningsverksamhet, till kreditinstitut och försäkringsanstalter och till andra som behöver informationen för beviljande och övervakning av krediter.

Rätten för den som bedriver kreditupplysningsverksamhet att få upplysningar regleras i utskottets balken, som stiftades med medverkan av utskottet (GrUU 42/2006 rd). Tidigare fanns bestämmelserna i utskottets lag, vars regler för utskottets register också tillkom med medverkan från utskottet (GrUU 12/2002 rd).

Enligt utskottets praxis kan utlämnande av sekretessbelagda uppgifter till en annan myndighet tillåtas i lag, om uppgifterna är nödvändiga för att mottagaren ska kunna utföra sina uppgifter. När strävan har varit att i lagen ta in en uttömmande förteckning över det avsedda uppgiftsinnehållet, kan utlämnandet av uppgifter även gälla uppgifter som är nödvändiga för ett visst ändamål (GrUU 14/2002 rd, s. 2). Förslaget tillåter att uppgifter som behövs för att bevilja och övervaka krediter lämnas även till andra än myndigheter. Vilka uppgifter som får lämnas ut preciseras i kreditupplysningslagen (527/2007), som har regler för registrering av uppgifter i kreditupplysningsregister, och följaktligen utgör utlämnandet av uppgifter inget problem i grundlagshänseende.

#### *Rättvis rättegång*

I propositionen föreslås en domstol få rätt att av en annan domstol få sekretessbelagda rättegångshandlingar som den behöver för att säkerställa att rättskipningen blir enhetlig då den prövar avgörandet i ett aktuellt ärende.

Förslaget är relevant med avseende på grundlagens 6 § 1 mom. om jämlikhet och 21 § 2 mom. om garantier för en rättvis rättegång. Till rättskyddsgarantierna för en rättvis rättegång hör bl.a. att den åtalade eller hans eller hennes försvarare får information och ges tillfälle att uttala sig om allt det på målet inverkan material som kan påverka domen (RP 309/1993 rd, s. 78—79). Det är domstolens sak att se till att rätten till en rättvis rättegång inte äventyras av att domstolen

**GrUU 39/2009 rd — RP 102/2009 rd**

får en sekretessbelagd rättegångshandling av en annan domstol. Förslaget utgör alltså inget problem i förhållande till grundlagen.

***Utlåtande***

Grundlagsutskottet anser

*att lagförslagen kan behandlas i vanlig lagstiftningsordning.*

Helsingfors den 3 december 2009

I den avgörande behandlingen deltog

vordf. Jacob Söderman /sd  
medl. Tuomo Hänninen /cent  
Heli Järvinen /gröna  
Ulla Karvo /saml  
Elsi Katainen /cent  
Esko Kiviranta /cent  
Kari Kärkkäinen /kd

Elisabeth Naucélér /sv  
Mikaela Nylander /sv  
Veijo Puhjo /vänst  
Tapani Tölli /cent  
Tuulikki Ukkola /saml  
Antti Vuolanne /sd.

Sekreterare var

utskottsråd Timo Tuovinen.